

Tíz évvel ezelőtt lépett át az örökkévalóságba a Bokor Közösség egyik igen jelentős tagja, **Turiák Ildikó**. A halála előtt vele készült interjú 2006. áprilisi számunkban olvasható. Szent Ferencről szóló hatalmas tanulmányát négy részletben közöltük 2007. februártól augusztusig, másik nagy ívű dolgozatának részletét pedig 2011 áprilisában (Tündérből varangyos béka?). Itt közölt írása a 2004-ben keletkezett, húsz A/4-es oldal terjedelmű dolgozat központi része.

Isten országa és magántulajdon?

(részlet)

Alternatíva

Isten elgondolása szerint

Az emberiség kiábrándultabb, mint valaha. Az egyházaktól már végleg nem vár-remél semmit. Isten hamisítatlan, keveretlen logikájának, igazságának azonban még képes lehet hinni. Ő ugyanis hit címén nem értelmünk számára átláthatatlan – s valljuk meg nyugodtan –, égető gondjaink szempontjából teljesen érdektelen dolgok elfogadását kéri tőlünk. Gondolkodásra inspirál. Egy másféle, a világunkban uralkodótól merőben különböző, de lelkiismeretünk hangjával nagyon is szinkronban levő logika végiggondolására hív. Azzal biztat, hogy az abból levonható konzekvenciák segítségével megoldhatóak az emberiség gyötrő problémái. Ha igaznak tartjuk Isten logikáját, ha belátjuk a következtetések helyességét, akkor és csak akkor várja el tőlünk, hogy következetes hűséggel tartsuk is magunkat azokhoz. Ebben az esetben azonban már mi is elvárjuk ugyanezt önmagunktól, saját jól fel-fogott érdekünkben. Önként. Minden külső kényszertől mentesen. Csupán azért, mert arra a meggyőződésre jutottunk, hogy igaz.

A meggyőződés, a lelkiismeret hangsúlyozásával tanúságot akarok tenni arról a hitemről, hogy akinek a Biblia nem Isten üzenetének foglaltata, annak számára is belátható az abban kirajzolódó logika, a Biblia logikus, azaz a gondolkodás szabályait fel nem borító volta. Értelme felismerheti, hogy az abból levonható következtetések nem ellenkeznek az emberi értelemmel, lelkiismerete pedig e belátás és felismerés mellé még azt is hozzáteheti, hogy ez a jobb, az emberiség biológiai létét is megőrizni képes magatartást vezérlő logika.

Isten logikája

„Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet” (1Móz 1,1). S ha nem unalmában, szeszélyből tette, hát gondolt róla-vele valamit. A Biblia beszámolója így folytatódik: „Majd azt mondta: Alkossunk embert a képmásunkra, hozzánk hasonlóvá” (1Móz 1,26). Az ég és föld teremtésének az írásokból kirajzolódó célja, hogy kihordja az Isten képmását viselő embert, és életeret biztosítson számára. Az Írás Istene a szeretet Istene (1Jn 4,16). Az ember lehetősége és rendeltetése, hogy Istenhez hasonlóvá, szabadon szereplő lényé formálja önmagát.

Az ember alatti világ a természeti törvények által determinálva van célja, rendeltetése betöltésére. Az embert a választás képességével ruházta fel Teremtője. Dönthet arról, hogy elfogadja-e a célt, amelyre Alkotója hívta. Meglehet, gyakran nagyon szűkek a döntés szabadságának határai akár az egyeseket, akár az egész emberiséget illetően, de mindig van lehetőség az Isten logikáját követő, illetve attól eltérő döntésre. Legfeljebb rövid távon az előbbi olykor kicsit sokba kerül, amint azt Jézus életének példája is mutatja. Ahhoz, hogy az e logika melletti döntésünknek mindenkori árát vállalni tudjuk, mélységes belső meggyőződés, abból forrászó bizalom és remény szükséges. Bizalom és remény abban, hogy történelmi léptékkal mérve az emberi közösség e világi élete szemszögéből is, és személyes örök sorsunk szempontjából is ez a hosszú távon kifizetődő magatartás.

Az ősbűn története az ember eredendő, szünni, fogyatkozni alig-alig akaró bizalmatlanságának története. A bizalom és remény által szült és fenntartott Isten Országá-

nak, Isten logikájának még nem adtunk történelmi esélyt az adás, az egymást gazdagítás világában. Világunk igazán nagy bajának nem az az okozója, hogy a szerzésnek-vevésnek egyáltalában van tábora, hadállása a földön. Ez szükségszerű velejárója az embert emberré tevő döntési szabadságnak. Az a tragédia, hogy szinte nem is létezik a másik, az Isten logikájára építkező emberek társasága. Ha úgy tetszik, a Jézus óta eltelt kétezer évben még azt is sikerült elfelejtenünk – mondanom sem kell, hogy nem Jézus hibájából –, amit az Ószövetség népe már és még tudott.

Ami az enyém, az nem az enyém

Izrael népe tudta, hogy az atyáknak adott „Ígéret földje” Istené, s mint a maga tulajdonát azzal a meghagyással adta népének, hogy e földet minden negyvenkilencedik esztendőben (nagy Jóbél-év) újra szét kell osztani a választott nép fiai között (3Móz 25,10). A különbségeknek negyvenkilenc évenként ki kell egyenlítődniük, az osztásból korábban kimaradtaknak oda kell adni jogos jussukat. Aki a negyvenkilenc év alatt munka, szerencse vagy bármi más következtében gazdaggá lett, csupán intézője volt annak, amit esetleg birtokolni vélt. Az „Ígéret földjének” valódi tulajdonosa Isten volt és maradt, ő pedig egyenlően akarta megosztani tulajdonát Izrael egész népével.

Ezt az Izrael népe által mindig is ismert, bár elszabotált törvényt Jézus sem érvénytelenítette. Sőt többet, teljesebbet hirdetett. Lukács evangéliumának példabeszéde a hűtlen intézőről ugyanerről a törvényről szól (Lk 16,1-12). Nem korlátozódik azonban az „Ígéret földjére”, s nem gondolkodik ötven-

esztendő s jóvátételi-kiegyenlítési aktusokban. A történet példázaton túli magva azt tanítja, hogy az egész teremtett világ és annak minden java Isten tulajdona. Azé az Istené, aki a maga időfeletti közösségében nem ismeri az „enyémet” és a „tiédet”, csak a „miénket” (Mt 11,25-27; Jn 30-35; 5,16-30). Minden Istené, akinek szándéka az, hogy az általa alkotott világban is létrejöjjön időfeletti Országának mása: a „miénk” világa.

Mi emberek csupán kezelői vagyunk a föld javainak. Perspektívánk azonban ennél sokkal tágabb: Isten barátaivá-fiaivá válni vagyunk hivatottak (Jn 15,14-17). Az intéző nem rendelkezik szabadon ura tulajdonával. A gazda elégedett vele, ha arra és úgy használja a rábízottakat, amint meghagyta neki.

A föld javainak gazdája, Isten azonban többre vágyik annál, hogy szolgálai végrehajtsuk kívánságait. A „miénk” világának kialakulását csak őt értő és vele egyetértő emberekre támaszkodva érheti el, ehhez kevés az engedelmes szolgák fantáziátlan, betű szerinti parancsteljesítése. Barátokra, fiakra, gondolataival meggyőződéssel azonosuló munkatársakra számít.

Esélyegyenlőség és egyenlő részesedés

A világ Gazdája azt kívánja, hogy embertársaink javára fordítsuk azt, aminek kezelésével megbízott minket. A példabeszédbeli sáfárt öbocsájtással fenyegeti ura, amíg önmaga számára dézsmálja a gondjaira bízott vagyont. Amikor azonban juttatni kezd belőle másoknak, megdicséri. Értelmezésünk helyességét alátámasztja egy másik, az okos és hű intézőről szóló példabeszéd (Mt 24,41-51). Ennek az intézőnek okossága és hűsége abban foglalható össze, hogy szolgatársainak kiadja-odaadja (élelem)részüket. Idejében, azaz akkor, amikor jár nekik. Az eredeti szövegben szereplő „élelem” szót azért tettem zárójelbe, mert ugyancsak Máté evangélista ítéletnaplójából azt is megtudhatjuk, hogy nem csupán embertársaink élelmének biztosítására, hanem minden egyéb szükségükre gondot kell fordítanunk. Az „idejében” szócska ebben az értelemben bizonyosan tartalmazza a szükség idejét. Az élelem, a szomjat oltó víz, az otthon, a szabadság, az ápolás-gondoskodás hiányától szenvedők-

ben a velük teljes mértékben azonosuló Tulajdonos – maga az Isten – számít ránk (Mt 25,31-48). S ha mindezekből nyilvánvaló kötelezettségünknek mutatkozik a mai kialakult szükség enyhítése, megszüntetése, akkor nem kevésbé kötelezettségünk a szükség kialakulásának megelőzése.

A Teremtő a maga hatáskörén belül esélyegyenlőséget biztosít, egyenlő mértékben gondoskodik teremtményeiről: „...felhossa napját gonoszokra és jókra, esőt ad igazaknak és hamisaknak” (Mt 5,43-47). Egyenlő mértékben biztosít élet-ésélyt az igazság logikája szerint arra érdemtelenekeknek is. Ő, az utolsó óra munkásairól szóló példabeszéd ura, mindenkinek, akit szőlőjébe felfogadott, ugyanannyit akar juttatni – akár reggeltől dolgozott, akár csak egy órácskát (Mt 20,1-16). A kora reggeltől dolgozók háborgása, miszerint aki többet dolgozott, annak több jár, nem módosít álláspontján. Az elsőnek sem kívánja megtoldani, az utolsóknak sem csökkenteni járandóságát.

Ezek az utolsók egyébként alighanem vétlenek abban, hogy utolsóknak maradtak. Nem lustaságból álldogáltak naphosszat a téren. Senki sem fogadta fel őket. Ámbár ha felelősek lennének is érte, Isten s az ő logikáját követők magatartásán az sem változtatna. A konkoly és a búza széjjelválogatásának nem itt és nem most van az ideje, az majd a biológiai életen túl következik (Mt 13,29-30). A szeretet és jóság logikája nem tud mit kezdeni a világ oly nagy becsben tartott fogalmaival, mint jog és igazságosság. Nem érheti meg, hogy mitől lenne többre értékelendő a szerzés-gazdagodás vágyából és az irigységtől motivált szorgalom, mint például a tunyaság. Az egyik önhibájából maga is rászorulóvá lesz, a másik viszont másokat tesz azzá. A Teremtő szándékolta esélyegyenlőséghez, a világ javaiból való egyenlő részesedéshez egyik sem visz közelebb.

Ne legyetek gondban!

„Ne legyetek gondban, ne aggodjatok élelem, ruházat és lakás miatt” (Lk 12,22-32), biztat bennünket az ég madaraira és a föld liliumaira is gondoló Alkotó. Miért? Mert ez a gond megmérgezi a lelünköt. Félelemből és bizalmatlanságból ered, és további félelmet és bizalmatlanságot szül. Embertársaink ellen fordít. Képtelemné tesz a

osztozás világához illő magatartásra. Egy másik, ránk ugyancsak a teljesség igényével számot tartó úrnak, a Mammonnak a szolgálatába kényszerít (Lk 16,13).

Ez az úr azonban becsap bennünket. A gondot a mind többet birtoklás sem veszi le a vállunkról. Sőt szaporítja. Következményeként már nemcsak a többet szerzésért leszünk gondban, hanem a több megtartásáért is. Ha nem vigyázunk rá, tönkremehet, ellophatják. A példabeszéd gazdag embere – ám szorgalmas munkával – jobbnál jobb termést ért el. Volt is gondja bőven, hogy hogyan raktározza el azt biztonságosan. Új csűröket épített ezért, s amikor némileg megnyugodott, hogy sok java van sok évre eltéve, Istene így szólt hozzá: „Bolond! Még az éjjel elkérik tőled lelkedet. Kéi lesz mindaz, amit felhalmoztál?” Így jár az – hangzik végül a tanulság –, aki magának gyűjt, és nem Isten szerint gazdag (Lk 12,13-21).

Odaát ugyanis másféle vagyonna lenne szükségünk. A Mammon-isten viszont odaát végleg nem nyújt semmit. A biológiai életen túl csakis az számít értéknek, amit másoknak adtunk, s nem az, amit magunknak szereztünk.

Nem érték a felelőtlenség és tunyaság sem

Ismét más kérdés a föld javainak gyarapítása mindnyájunk érdekében. Ami nemcsak az enyém, az még nem szükségképpen ebek harmincadja. S ha nem erény a birtvágyból fakadó szorgalom, nem erény a tunyaság sem.

A talentumokról szóló példabeszéd azok magatartását mondja dicséretesnek, akik a rájuk bízott értéket növelték, rendeltetésének megfelelően használták. Elítéli viszont azokat, akik elásták azt. Azokról, akik netán elherdálták volna, már szó sem esik (Mt 25,14-30).

A gondos kezelésnek, gyarapításnak nagyobb teljesítményre sarkalló motorja is lehet annál, hogy mind többet akarjunk megszerezni magamnak és az enyéimnek: az előzőnél erőteljesebben ösztönözhet éhes, szomjas, fázó, otthontalan felebarátaink segítséget váró tekintete.

Ha pedig a ránk bízott javakért való felelősség a gondjainkra bízottakért vállalt felelősséggel párosul, az a világ javai kezelésének valami egészen új, idáig csupán mikroméretben fellelhető módját eredményezheti.

Észak nem élné fel Dél elől, a ma embere nem élné fel a holnap embere elől a föld életet biztosító javait, ha végre egymásért való felelősségünk tudatára ébrednénk.

Csatlakozási lehetőség, nemcsak hősöknek

Isten elgondolása nem kíván tőlünk emberfelettit, lehetetlent. A kétarcú főparancs így szól. „Szeresd Uradat, a te Istenedet... Szeresd felebarátodat, mint önmagadat” (Mt 12,29-32)!

Az önmagunk iránti szeretet igazán nem teszi túl magasra a mércét. Sem jobban nem kell, sem kevésbé nem elegendő felebarátainkat, azaz minden embertársunkat szeretni, mint ahogy magunkat is szeretjük. Olykor természetesen – s nem is ritkán – már önmagunk szeretésével, és még inkább jól szeretésével is baj van. Mindenesetre maradjunk abban, hogy az ép lelkű ember szereti önmagát, és jót akar legalább önmagának. Jól akkor szereti magát, ha tudomásul veszi, hogy nem egymaga él a földön; akkor, ha másokra is gondol; akkor, ha mindenkire gondol.

Az evangéliumi arany szabály is ezt vési újra emlékeztetünkbe. Amit magunknak is kívánnánk, azt és úgy cselekedjük másokkal is (Mt 7,12)! Témánk szempontjából ez úgy értendő, hogy a föld javait tartalmazó képzeletbeli kosárból annyi az engem megillető rész, amennyi bolygónk minden emberének juthat.

Legalább elméletileg talán sokan egyetértenek az arany szabállyal és iménti értelmezésével. Ugyanakkor lelki szemeim előtt azonnal megjelenik az elvileg egyetértőknek a gyakorlati egyetértéshez eljutni soha nem tudó-akaró, két lehetséges típusa is.

Az egyik típus úgy ért egyet a konklúzióval, hogy az „amennyi mindenkinek juthat”-ban megjelölt, kinek-kinek járó részt azonnal lefordítja magyarról-magyarra, vagyis lefordítja a világban ma uralkodó logika számára is érthető, abba beilleszthető megfogalmazásra. A módosítás csekély. Valahogy így hangozhat: „Annyi nekem is jár, amennyi másoknak jut.” Tulajdonképpen csak annyi történt, hogy megfordította a tételt. De ezzel megfordította a szándékot is, amellyel embertársainkra néznünk kellene. A következő lépésben már csak arra

van szükség, hogy az anyagi javakban részesedés mértéke alapján felállítható, rendkívül széles skála egyik szélső végéről a másik szélső végére nézzen, s a felpuffedt hasú, lézengő milliárdok helyett a luxusjachtok, légkondicionált csodapaloták birtokosainak százaira-ezreire szegezze tekintetét. Ezután már ismét tovább kérdezhet. Mi az, ami tehát jár nekem? Nyilvánvalóan az, ami a százaknak-ezeknek. S máris megszületett a világunkban mindent a régiiben hagyó, az arany szabályt, a főparancsot semmibe vevő régi-új értelmezés.

A másik lehetséges típus nem fordít, hanem összevet. Egybeveti az arany szabályt az életlehetőségek iménti széles skálájával, annak arányaival. Egymás mellé helyezi ezt a skálát és torz arányait azzal a mondatommal, hogy Isten elgondolása nem kíván tőlünk emberfelettit. Aztán keserűen lecsap rá: Költészet az egész! – így kiált fel. A kiváltságos százak-ezek legkiváltságosabbjai számára is képtelen feladatnak bizonyulna megbirkózni milliárdnyi ember nyomorával. A legtehetősebbeknek a sor végére állása – a mérhetetlen szükségnek akár csak csekély ellensúlyozása érdekében is – alig lenne több a semminél. Tagadni pedig, hogy a sor végére álláshoz emberfeletti erő, fantasztikus hősiesség szükségeltetik: botorság. S mivel az ember sorsa nem fordulhat lehetetlen, erejét meghaladó vállalkozásokon, ezért aztán ismét csak nem történik semmi.

Nem tagadom: ha a „fordító” típus értelmezése nyilvánvalóan ferdítésnek minősül is számomra, az „összevető” típus logikájával szóba kell állnom. A világ javain osztozás jelenlegi arányai mellett bizony elégtelen azt számba venni, hogy egyenlő osztozás esetén mennyi juthatna minden egyes embernek, s így nekem is. Sűrűn tekinthetek majd a skála szerint nálam nehezebb körülmények között élő felebarátaim felé. Iparkodnom kell, ha csak hajszálnyit is igazítani akarok a mérleg kibillent egyensúlyán. Szerettem nagysága szerint az elvileg rám jutó lehetségesnél kevesebbel is be fogom érni. Ha nő a szeretetem, talán sokkal kevesebbel is megelégszem majd. De erre a kevesebbre már csak szeretetem növekedésével, attól sürgetve fogok vállalkozni.

Isten, aki képmásává lenni képessé formált minket, tudja, és Országá földi lenyomatát tervezve számít is rá, hogy nemcsak az ösz-

tönök vezérletét nélkülöző állatiaság van meg bennünk, hanem az önmagunkat meghaladni képessé tevő, Istenhez hasonlónak alakító anyaiság is.

Az özvegyasszony nem osztó és nem szorzó két fillérjét számon tartó Isten a két fillérjeinket másoknak odaadni képes hajlandóságunkra alapozza Országá meggyökeresedését, számba szökkenését a földön (Lk 21,1-4). Az özvegy, természetesen a lehetőségeihez mérten, nagyon sokat adott. Mindenét. Nem így Zakeus, a vámos. Ő valószínűleg „csak” arra a szintre tornáztatta vissza magát, ahol annyija maradt, amennyi elvileg, igazságosan egyenlő osztozás esetén mindenkinek juthat. Jézus mégis örvendezik, mivel az vagyona felét a szegényeknek ígéri, a maradékból pedig kárpótolni kívánja azokat, akiket az emberi törvények szerint is megkárosított: „Ma lett üdvössége e háznak” (Lk 19,1-10). Az Isten logikája szerinti változás kezdete, hogy merre fordítjuk tekintetünket, szívünket, lépéseinket.

Valaha úgy tanultam, hogy a mennyiségi változás egy határ után minőségi változásba csap át. Isten mintha ebben is másként gondolkodna. Arra számít, hogy a minőségi változás mennyiségi változást is eredményez: Zakeus első, nagy horderejű elszánását további lépések követik majd, Zakeust pedig további Zakeusok és nem-Zakeusok, az özvegyet mások, özvegyek és nem-özvegyek követhetik.

Ha ketten-hárman...

együtt működnek

Mi lesz akkor? Isten talán nem megalapozatlan reménye szerint szem nem látta, fül nem hallotta, az ember legszebb álmait is felülmúló, csuda világ születik.

A leghősiesebb egyéni erőfeszítés is csupán csepp a mérhetetlen tengerben. Egyenként alig vagyunk többek a semminél. Ha azt akarjuk, hogy az osztozás ne csak az osztozásra hajlandók mennyei erszényeit gyarapítsa, hanem a világ arculatán is maradandó nyomot hagyjon, mustárból mustárfává cseperedjék, akkor további, minőségi szemlélet- és magatartásváltozásra is késznek kell lennünk. Az ember minden korábbi szemlélet- és magatartásváltozásának koronája az, ha az osztozásra hajlandók annak belátására is eljutnak, hogy együttműködésre is hajlandókká és képesekké kell lenniük.